

Шакун Н.В., к.ф.н., доцент
Чернігівський державний інститут економіки і управління
(м. Чернігів, Україна)

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНСТВА

Ми зійшли зі стовпової дороги розвитку
культури тому,
що нам не властиво замислюватися над долями
того, що
прийнято називати культурою.

Альберт Швейцер

Стратегічним завданням вищої освіти в умовах глобалізації та становлення інформаційного суспільства стає її переорієнтація на запити ринку, прикладне спрямування та прагматизація. Однак, нові підходи і технології, здатні забезпечити адекватні освітні відповіді на виклики постсучасності, нерідко породжують зміщення пріоритетів, деморалізують освітньо-виховний процес у вищій школі, позбавлять його антропоцентричної та аксіологічної орієнтації. Пошуки нових стратегій адаптації вищої школи до ринкової економіки й професійної підготовки конкурентноздатних кадрів супроводжуються переглядом ролі гуманітарної освіти, причому у бік применшення її значущості в навчальному процесі.

Потребу гуманізації освітнього процесу підкреслюють В.Андрущенко, М.Бузький, С.Клепко, О.Коломієць, Е.Лузик, В.Шевченко та інші сучасні вітчизняні дослідники, в роботах яких розроблені теоретико-методологічні підходи її «олюднення». Аналіз засадничих для українського народу цінностей (ідеї поваги до рідної землі, знання, родини, інших народів світу) та їх освітній потенціал, дослідили класики вітчизняної філософсько-педагогічної думки – К.Ушинський, М.Драгоманов, С.Русова, Г.Ващенко, А.Макаренко, В.Сухомлинський та ін.. Аксіологічний потенціал гуманітарної

освіти представлений в роботах російських вчених – В.Дьомкіна, О.Медушевської, Г.Можаєвої та ін.. Водночас, питання ролі гуманітарної освіти у формуванні ціннісних орієнтацій студентства залишається відкритим.

Особливо гостро проблема переорієнтації освіти на гуманістичних засадах постає у вищій школі, яка не лише готує молодь до певної професійної діяльності, а й сприяє ціннісному обґрунтуванню мотивації її діяльності. Пріоритетність такого завдання діяльності вищого навчального закладу, як «забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, в дусі українського патріотизму і поваги до конституції України», визнано на законодавчому рівні [1, 286]. В «Національній доктрині розвитку освіти» (2002 р.) серед пріоритетних напрямків державної політики щодо освіти також проголошується «формування національних і загальнолюдських цінностей» [1, 347].

Однак, визнання важливості гуманізації і гуманітаризації освіти не відображає протиріччя реальної практичної ситуації в освіті й вихованні зокрема. Нерідко на практиці має місце дегуманізація і декультуризація студентства, що виявляється в його аморальності, запереченні ідеалів, соціальній аморфності або деструктивності у поведінці. Поринувши у світ знеособленої інформації, молодь зневірюється у вищих духовних цінностях, втрачає моральні орієнтири свого буття. Тому подолання «ціннісного вакууму» студентства, на наш погляд, належить до стратегічних завдань вищого навчального закладу.

Сприятимосиленню творчого потенціалу молоді здатен перегляд предметного змісту знань, пошуки дієвих шляхів залучення студента до пластів національної культури і духовності, формування її світоглядних позицій, здатності до критичного мислення, соціальної активності та реалізації. Важливе значення у зв'язку з цим відіграють гуманітарні дисципліни, які формують світоглядну позицію та моральні якості молоді

людини, забезпечують становлення особистості як освіченого, національно свідомого творця, патріота. Вже з першого курсу навчання засвоєння гуманітарних дисциплін (філософії, культурології, етики, політології, релігієзнавства тощо) активізує інтерес студента до духовних пошуків та розширення горизонту особистісного світобачення, сприяє розкриттю його сутнісних сил.

Таким чином, запорукою порятунку сучасної цивілізації є гуманізація освіти, що має забезпечити переорієнтацію суспільства на вселюдські пріоритети і гуманістичні цінності. Суттєву роль у цьому процесі відіграє гуманітарне знання, яке сприяє передачі соціокультурного досвіду народу в умовах відсутності загальнонаціональної системи виховання, орієнтує студента на обачне впровадження всіх завоювань науки, ефективно вирішення соціально-політичних проблем сучасності і помноження набутого людством теоретичного та практичного досвіду.

Однак, не варто залишати поза увагою ту обставину, що ні оснастка студента гуманітарним знанням, ні система виховної роботи у ВНЗ не забезпечать формування ціннісних орієнтацій студентства без узгодження з досвідом наявного буття, повсякденної культури, з традиціями сім'ї і суспільства. Тільки в результаті синергії цих чинників відбудеться формування такої особистості, яка приймає духовність нації як свою власну, здатну гармонійно спілкуватися з носіями інших національних культур, бути повноправним і повноцінним учасником поліфонії різних національних надбань, без якої неможливе існування світової загальнолюдської культури.

Література

1. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні./ В.С.Журавський. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 416 с.

